

Relacja z Konferencji Naukowej Jubileuszu X-lecia Polskiego Towarzystwa Medycyny Paliatywnej

Wista, 19–21 października 2012 r.

Wojciech Leppert¹, Małgorzata Krajnik²

¹Katedra i Klinika Medycyny Paliatywnej, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

²Katedra i Zakład Opieki Paliatywnej, Collegium Medicum w Bydgoszczy, Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu

Adres do korespondencji:

Wojciech Leppert, Katedra i Klinika Medycyny Paliatywnej, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Osiedle Rusa 25 A, 61-245 Poznań, tel./faks +48 61 873 83 03, e-mail: wojciechleppert@wp.pl

W dniach 19–21 października 2012 r. w Wisle odbyła się Konferencja Naukowa Jubileuszu X-lecia Polskiego Towarzystwa Medycyny Paliatywnej. Polskie Towarzystwo Medycyny Paliatywnej (PTMP) jest stowarzyszeniem naukowo-lekarskim, którego członkami są głównie lekarze specjaliści i zainteresowani problematyką medycyny paliatywnej. Obecnie liczy ono ponad 200 członków zwyczajnych. W zjeździe wzięło udział ok. 300 osób. Honorowy patronat nad Konferencją objął prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski. Program naukowy konferencji przygotowała prezes PTMP dr n. med. Jadwiga Pyszkowska.

Spotkanie naukowe rozpoczęło się w piątek, 19 października, w godzinach popołudniowych Forum Dyskusyjnym „Opioidy w praktyce medycyny paliatywnej”. Moderatorami Forum Dyskusyjnego były osoby z wieloletnim doświadczeniem w opiece paliatywnej i autorytety w medycynie paliatywnej: dr n. med. Aleksandra Ciałkowska-Rysz (konsultant krajowy w dziedzinie medycyny paliatywnej), która zaprezentowała aktualne wytyczne Europejskiego Towarzystwa Opieki Paliatywnej (EAPC) dotyczące terapii analgetykami opioidowymi, a następnie prof. dr hab. n. med. Krystyna de Walden-Gałuszko, która omówiła problem uzależnienia od opioidów w terapii bólu. Doktor n. med. Marcin Janecki podkreślił rolę analgetyków opioidowych w leczeniu bólu neuropatycznego u chorych na nowotwory, a dr n. med. Aleksandra Kotlińska-Lemieszek przedstawiła do dyskusji wybrane zagadnienia z interakcji lekowych analgetyków opioidowych. Doktor hab. n. med. Małgorzata Krajnik zaprezentowała uczestnikom aktualne informacje o dostępności opioidów w Polsce, z kolei dr hab. n. med. Wojciech Leppert podkreślił konieczność indywidualizacji i akceptacji pacjentów w wyborze najbardziej wygodnej i najskuteczniejszej drogi podania

analgetyków opioidowych. Doktor n. med. Jadwiga Pyszkowska wymieniła kryteria, jakimi należy się kierować w wyborze leku z drabiny analgetycznej WHO. Kończąc prezentację tematów do dyskusji, dr n. med. Andrzej Stachowiak omówił mechanizmy zaparcia stolca wywołanego przez opioidy. Poruszone przez moderatorów tematy wywołały żywą dyskusję nie tylko pomiędzy ekspertami, ale również wśród uczestników Forum. Wskazuje to na potrzebę organizowania w przyszłości spotkań dyskusyjnych nad istotnymi zagadnieniami klinicznymi w praktyce medycyny paliatywnej. Wieczór zakończyła integracyjna kolacja w klimacie biesiady góralskiej.

W sobotę, 20 października, dr n. med. Jadwiga Pyszkowska dokonała uroczystego otwarcia Konferencji. Wśród gości honorowych był m.in. dr n. med. Maciej Piróg, doradca prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. W swoim wystąpieniu nawiązał do pracy w Ministerstwie Zdrowia w poprzednich latach i podejmowanego wspólnie wysiłku przedstawicieli środowiska opieki paliatywnej w Polsce i Ministerstwa Zdrowia, które doprowadziły do znacznego rozwoju opieki i medycyny paliatywnej w naszym kraju. Minister przekazał pozdrowienia prezydenta Bronisława Komorowskiego skierowane do uczestników Konferencji, w których życzył on dalszego rozwoju medycyny paliatywnej w Polsce, wskazując na znaczne potrzeby społeczeństwa w tej dziedzinie. Głos zabrali również przedstawiciele władz województwa śląskiego, okręgowej izby lekarskiej i pielęgniarskiej.

Po oficjalnych przemówieniach dr Jadwiga Pyszkowska wręczyła podziękowania wszystkim osobom, które od chwili powstania PTMP są jego aktywnymi członkami. Podziękowała również członkom honorowym PTMP (prof. Krystynie de Walden-Gałuszko, nieobecny na Konferencji: doc. Janinie Kujawskiej-Tenner, prof. Robertowi Twycross i prof. Jackowi

Łuczakowi) oraz członkom wspierającym PTMP za wkład w rozwój medycyny paliatywnej w naszym kraju. Następnie prof. Krystyna de Walden-Gałuszko, która jest członkiem honorowym i pierwszym prezesem PTMP, a także od wielu lat prezesem Polskiego Towarzystwa Psychoonkologicznego, przedstawiła wykład „Pamięć i nadzieje w medycynie paliatywnej”. W swoim wystąpieniu zarysowała historię opieki i medycyny paliatywnej w Polsce, z podkreśleniem kierunków dalszego rozwoju, z elementami psychologii pozytywnej, które mogą być zastosowane w opiece nad chorymi z zaawansowaną chorobą postępującą i u kresu życia.

Po przerwie kawowej prof. dr hab. n. med. Waldemar Janiec, emerytowany kierownik Katedry Farmakologii Wydziału Farmaceutycznego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, przedstawił teorie i badania nad molekularnymi mechanizmami powstawania bólu kostnego i możliwości jego leczenia. W kolejnym wykładzie prof. dr hab. n. med. Jadwiga Joško-Ochojska, kierownik Katedry i Zakładu Medycyny i Epidemiologii Środowiskowej w Zabrzu Śląskiego Uniwersytetu Medycznego, zaprezentowała temat: „Neurobiologia mózgu dziecka w okresie prenatalnym, którego matka przeżywa śmierć bliskiej osoby”. Następny wykład pt. „Prawa pacjenta a odpowiedzialność lekarza w opiece paliatywnej” wygłosiła dr n. prawnych Małgorzata Serwach, adiunkt Katedry Prawa Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego. Ostatnią prezentacją w przedpołudniowym programie konferencji było wystąpienie dr Aleksandry Ciałkowskiej-Rysz, która przedstawiła aktualne kierunki rozwoju opieki paliatywnej w Polsce i sprawozdanie z prac zespołu ds. opieki paliatywnej i hospicyjnej ministra zdrowia. Program sesji sobotniej cieszył się dużym zainteresowaniem uczestników, wyrażających bardzo pozytywne opinie. W wystąpieniach poruszano istotne problemy medycyny i opieki paliatywnej, z aktualnym i poszerzonym aspektem praktycznym, uwzględniając nowości z nauk podstawowych i klinicznych.

Po obiedzie odbyło się Walne Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze PTMP. Po przedstawieniu sprawozdania z pracy Zarządu PTMP i dyskusji udzielono absolutorium ustępującemu Zarządowi PTMP. Następnie w trybie statutowym dokonano wyboru nowych władz. W skład Zarządu PTMP weszli: dr n. med. Jadwiga Pyszkowska – prezes, prof. Krystyna de Walden-Gałuszko – wiceprezes, dr hab. Małgorzata Krajnik – sekretarz, dr hab. Wojciech Leppert – skarbnik, dr Aleksandra Ciałkowska-Rysz – członek Zarządu. Do Komisji Rewizyjnej PTMP wybrano dr Annę Adamczyk – przewodnicząca, dr Małgorzatę Sokalszczuk i dr. Leszka Mierzwę. Po dyskusji i uchwaleniu zgłoszonych wniosków zakończono zebranie.

W części popołudniowej odbyły się kolejne wykłady. Adiunkt Zakładu Farmakologii Klinicznej Katedry

Farmakologii *Collegium Medicum* Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i pracownik Uniwersyteckiego Ośrodka Monitorowania i Badania Niepożądanych Działań Leków w Krakowie dr. farm. Jarosław Woron przedstawił interesujący temat: „Co wiemy o farmakoterapii bólu przebijającego w 2012 roku?”, a dr n. med. i mgr prawa Justyna Zajdel, adiunkt Zakładu Prawa Medycznego Katedry Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, zaprezentowała gorący temat dla lekarzy: „Wypisywanie leków refundowanych w świetle aktualnego prawa”. Po przerwie odbyły się zajęcia warsztatowe, w trakcie których dr n. med. Aleksandra Kotlińska-Lemieszek omówiła leczenie bólu w trudnych sytuacjach klinicznych na podstawie własnych doświadczeń. Doktor n. med. Justyna Zajdel poprowadziła warsztat pod prowokacyjnym tytułem: „Co lekarz o prawie wiedzieć powinien, by żadnych powikłań nigdy nie był winien”. Natomiast dr n. med. Marcin Janecki i dr n. med. Tomasz Dzierżanowski omówili na spotkaniu warsztatowym rolę preparatu łączącego oksykodon z naloksonem w leczeniu bólu.

Wieczorem odbyła się uroczysta kolacja jubilatów, którą swoim wspaniałym występem uświetnił artysta Andrzej Poniedziałki.

W niedzielę, w ostatnim dniu obrad Konferencji, wystąpili goście zagraniczni. Jako pierwsza wykład pt. „Reflections on palliative care – yesterday, today, and tomorrow” przedstawiła prof. Sheila Payne z Uniwersytetu w Lancaster w Wielkiej Brytanii. Pani profesor jest prezesem EAPC i dyrektorem *International Observatory on End of Life Care*. W swoim wystąpieniu zarysowała przeszłość, opierając się na tekście utworu zespołu The Beatles „Yesterday”. Przedstawiła również historię ruchu opieki paliatywnej i hospicyjnej w Polsce, nawiązując do faktu, iż PTMP jest członkiem stowarzyszeniowym EAPC, a Polska zajmuje wysoką pozycję w rankingu państw o najlepiej rozwiniętym systemie opieki paliatywnej w Europie (najwyższa kategoria 4b). Profesor Payne zarysowała również aktualną sytuację i trendy rozwoju opieki paliatywnej w Europie. Jednym z ważnych stwierdzeń, jakie padły podczas wykładu, było uznanie konieczności wczesnego wdrażania opieki paliatywnej, a także integracji z onkologią i innymi dziedzinami medycyny, co pozwala na poprawę skuteczności postępowania objawowego i przynosi wymierne korzyści chorym i ich rodzinom. Prelegentka nawiązała do zobowiązań podjętych w Budapeszcie („Budapest Commitments”) podczas 10. Kongresu Europejskiego Towarzystwa Opieki Paliatywnej w 2007 r. i do projektu ATOME, dotyczącego poprawy dostępności opioidów w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Profesor Payne wskazała przy tym na konieczność ciągłego prowadzenia trójstopniowej edukacji: pierwszy stopień obejmuje poziom podstawowy przed- i podyplomowy, drugi – podyplomowy poziom zaawansowany

dla profesjonalistów z innych dziedzin, którzy mają częsty kontakt z chorymi wymagającymi opieki paliatywnej, a trzeci – podyplomowe, specjalistyczne szkolenia przeznaczone dla liderów i konsultantów medycyny i opieki paliatywnej. Interesujące, że pani prezydent EAPC uznała za bardzo dobre rozwiązanie fakt, że w Polsce główne źródło finansowania opieki paliatywnej stanowią środki publiczne, co ma szczególne znaczenie w obecnej, kryzysowej sytuacji ekonomicznej w Europie. W lepiej rozwiniętych krajach europejskich finansowanie opieki paliatywnej opiera się w znacznie większym stopniu niż w naszym kraju, na środkach pochodzących ze źródeł prywatnych i co za tym idzie – obecnie jest niedostateczne.

Kolejnym wykładowcą był dobrze znany z obecności podczas ubiegłorocznego, III Zjazdu Polskiego Towarzystwa Medycyny Paliatywnej w Łodzi, dr John Zeppetella, dyrektor medyczny St. Clare Hospice w Hastingwood, w Wielkiej Brytanii. Doktor Zeppetella przedstawił znakomity wykład podejmujący problematykę bólu przebijającego w kontekście medycyny opartej na dowodach naukowych i aktualnych zaleceń dotyczących leczenia opioidami według EAPC z 2012 r. W swojej prezentacji dokładnie omówił epidemiologię, patomechanizm, ocenę i leczenie bólu przebijającego, z uwzględnieniem stosowania nowych preparatów fentanylu i zaleceń odnośnie do zapobiegania wystąpieniu bólu incydentalnego, związanego z przewidywaną dobrowolną aktywnością chorych.

W ostatniej części Konferencji głos zabrał dr Tony O'Brien, specjalista medycyny paliatywnej ze Szpitala Uniwersyteckiego w Cork w Irlandii. W swojej prezentacji przedstawił problemy związane z leczeniem bólu w kontekście konieczności rozpropagowania działań, które spowodowałyby przyjęcie programu leczenia bólu jako zadania priorytetowego w dziedzinie ochrony zdrowia w Europie i na świecie. W przedstawionej prezentacji dr T. O'Brien wykazał znaczne braki w skutecznym wdrożeniu programów leczenia bólu zarówno w krajach rozwiniętych, jak i rozwijających się. Ostatnią prezentacją Konferencji było wystąpienie dr. Jarosława Woronia na temat możliwości optymalnego wykorzystania opioidów w leczeniu bólu w kontekście stosowania innych leków o działaniu przeciwbólowym i nefarmakologicznych metod postępowania mającego na celu uzyskanie skutecznego złagodzenia bólu.

Podsumowując, należy wysoko ocenić dobór wykładowców i poziom merytoryczny Konferencji Naukowej Jubileuszu X-lecia Polskiego Towarzystwa Medycyny Paliatywnej. Jednym z wniosków może być prowadzenie następnych konferencji w sposób interaktywny, z udziałem zaproszonych ekspertów i znaczącym głosem uczestników w dyskusjach. Zwraca uwagę poruszenie w programie konferencji aspektów prawnych dotyczących zarówno opieki nad chorymi, jak i racjonalnego stosowania leków, co miało odbicie

w prezentacjach zaproszonych prawników, posiadających także wiedzę medyczną. Podejmowane są próby włączenia elementów psychologii pozytywnej do opieki nad pacjentami. Prowadzone są badania wpływu żałoby przeżywanej przez matkę na rozwój jej dziecka w okresie prenatalnym, co podkreśla wagę opieki nad rodziną i osobami osieroconymi. Znaczna część programu naukowego Konferencji była poświęcona problematyce bólu w medycynie paliatywnej. W tym aspekcie interesujące wydają się rozważania dotyczące możliwości uzależnienia od opioidów. Nasuwa się jednak refleksja, że m.in. z powodu braku dostępności opioidów lub odpowiedniej wiedzy personelu w tym zakresie leczenie bólu jest nadal niedostateczne, zarówno w Polsce, jak i w innych krajach.

Bardzo interesujące były prezentacje gości zagranicznych, w których zarysowano obecną sytuację i trendy rozwoju opieki paliatywnej. Wysoki był także poziom prezentacji polskich wykładowców. Należy podkreślić bardzo sprawną organizację Konferencji i piękno Beskidów otaczających hotel „Stok”. Dzięki temu, że program naukowy był odpowiednio rozplanowany, można było atrakcyjnie spędzić czas poza obradami, czemu sprzyjała słoneczna i ciepła pogoda. Wspomnienia z Konferencji zachęcają do zaplanowania uczestnictwa w kolejnych spotkaniach pod patronatem PTMP: w kwietniu 2013 r. w Warszawie „Opieka Paliatywna w Polsce 2013”, następnie IV Zjazd Polskiego Towarzystwa Medycyny Paliatywnej, który zaplanowany jest na jesień 2014 r. we Wrocławiu. Na przełomie maja i czerwca 2013 r. w Pradze odbędzie się 13. Kongres Europejskiego Towarzystwa Opieki Paliatywnej.

Do zobaczenia!